

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Kaakkois-Suomi

Lausunto

24.6.2010

Dnro 699/00.02.00/2010

SISÄASIAINMINISTERIÖ

24.06.2010

INRIKESMINISTERIET

Sisäasianministeriö
PI 26
00023 VALTIONEUVOSTO
hara@intermin.fi

Sisäasianministeriön lausuntopyyntö 27.5.2010, SM024:00/2009
koskien kotouttamislain kokonaisuudistusta

Kaakkois-Suomen ELYn lausunto Kotouttamislain kokonaisuudistus esitys

Sisäasianministeriö on pyytänyt Kaakkois-Suomen ELY-keskukselta lausuntoa hallituksen esityksen luonnoksesta laiksi kotoutumisen edistämiseksi.

Kaakkois-Suomen ELY-keskus on valmistellut lausunnon yhteistyössä alueen TE-toimistojen, Kouvola, Kotka, Lappeenranta ja Imatra, kanssa. Uudistusesitystä on lisäksi käsitelty yhteisessä tilaisuudessa alueen maahanmuuttajaprojektien (sekä kansalliset että ESR), kuntien ja TE-toimistojen kanssa. Lisäksi ELY-keskukselle on toimitettu Kotkan kaupungin kommentit ko. esitykseen, joita on otettu huomioon lausunnossa soveltuvien osien. Sisäasianministeriö ei ole pyytänyt omaa lausuntoa Kotkan kaupungilta.

Yleistä

Uudistuksen lähtökohta on oikea eli koko kotouttamisprosessin vaikuttavuuden ja osallistuvuuden ja osallistamisen parantaminen valtavirtaistamalla toimintoja

Ehdotus sisältää runsaasti uusia tehtäväalueita eri toimijoille. Tehtävien hoitaminen tulee vaatimaan sekä rahallisia että henkilöresursseja, joiden riittävyys tulee ottaa huomioon. Lisäksi uudet tehtävät edellyttävät henkilöstön osaamisen turvaamisesta palveluiden laadukkaan tarjonnan turvaamiseksi.

Kotouttamislaissa tulee aidosti ottaa huomioon kotoutujan tarpeet. Osittain julkisen työvoimapalvelulain muutokset ovat murentaneet tavoitteellista kotouttamistyötä mm. rajaamalla joitakin työvoimapalvelutoimenpiteitä kuten työharjoittelua. Kotoutujalle ko. toimenpide on nimenomaan ollut mahdollisuus kielen harjoitteluun ja oppimiseen kuin välttämättä vielä siinä vaiheessa työmarkkinoille suoraan ohjaava väline.

Soveltamisala (2§)

Pykälän mukaan lakia sovelletaan kaikkiin henkilöihin, joilla on voimassa oleva oleskelulupa Suomessa. Samoin todetaan, että laissa määritellyjä kotoutumista tukevia ja edistäviä toimenpiteitä sekä palveluita tarjotaan maahanmuuttajille, joka asuu Suomessa joko vakinaisesti tai tilapäisesti riippuen oleskeluluvan luonteesta ja sen pituudesta.

B-lupalaisten osalta ohjeistusta tulee selventää nykyisestään.

Tulkin ja kääntäjän käyttö (5§)

Pykälän mukaan viranomaisen on huolehdittava asian tulkitsemisesta tai kääntämisestä kotoutumissuunnitelmaa ja alkukartoitusta koskevassa asiassa.

Sana tulkitseminen ei ole yksiselitteinen. Tavoitteena tulee olla, että maahanmuuttajan oikeusturva ei kärsi tulkkausvaiheessa.

Lain soveltamisalan laajentuessa on oletettavaa, että tulkkaus- ja kääntämiskustannukset tulevat kasvamaan nykyisestään.

TE-toimistojen osalta ko. kustannukset maksetaan tällä hetkellä toimistojen toimintamenoista. Koska ko. toimintaan ei ole korvamerkittyä rahaa, saattaa se nykyisissä säästöpainneissa tarkoittaa myös sitä, että myös tulkkaukseen kohdistuu säästöpainetta tai tulkkeina käytetään lapsia, aviomiehiä jne., joka ei ole suotavaa. Lisäksi tulkkaukseen liittyvää ohjeistusta tulee uudistaa

Perustieto suomalaisesta yhteiskunnasta (7§)

Pykälän mukaan maahanmuuttajalle annetaan tietoa hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan yhteiskunnassa ja työelämässä sekä muista yhteiskunnan perusasioista.

Pykälän mukaisen neuvonnan antaminen on kannatettava tavoite mutta tulee vaatimaan tätä palvelua antavilta organisaatioilta osaamista ja laajaa asioihin perehtymistä jos neuvonnan tavoitteena on muutakin kuin kirjallisen materiaalin jakaminen sitä kysyville. Erityistä huomiota tulee kiinnittää perustiedon päivittämiseen. Vanhentunut ja muuttunut tieto voi saada paljon vahinkoa aikaiseksi, jonka seurauksista ei vastaa kukaan muu kuin tässä tapauksessa maahanmuuttaja.

Pykälässä mainitaan myös siitä, että maahanmuuttajalle kerrotaan oikeuksista ja velvollisuuksista. Miten turvataan se, että käännökset on saatavilla henkilön omalla kielellä vai riittääkö se, että ne on saatavilla kielellä, jolla hän jotenkin pärjää?

Alkukartoitus (9 §)

Pykälän mukaan alkukartoituksessa arvioitaisiin alustavasti maahanmuuttajien kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien palvelujen tarpeet.

Alkukartoituksella on tärkeä ja vaativa osuus kotoutumisen oikean ja sopivan polun löytämiseksi kullekin asiakkaalle. Tämä edellyttää tekijöiltään osaamista mutta tulee näkymään myös lisääntyvänä yksilöllisten kotouttamistoimenpiteiden /koulutuksen tarpeena.

Alkukartoituksen tekemisen vastuu tulee olla riittävän selkeä. Pykälässä todetaan, että tieto mahdollisuudesta osallistua alkukartoitukseen annettaisiin muun muassa maahanmuuttajille annettavan perustiedon yhteydessä. Miten ohjautuminen tämän jälkeen tapahtuu riippuu paljon siitä tahosta kuka perustietoa jakaa.

Alkukartoituksen tekemiselle tulee miettiä nykyisissä niukkenevissä resursseissa uusi tapoja eli miten tehdään ja miten hyödynnetään esim. oppilaitosten mahdollisuuksia kielitaidon testaamisessa.

Pykälässä todetaan, että alkukartoituksen tehneen viranomaisen on huolehdittava siitä, että alkukartoituksen tiedot siirtyvät sille viranomaiselle, jonka asiakkaaksi maahanmuuttaja alkukartoituksen jälkeen ohjataan. Tämä edellyttää, että on oltava yksiselitteisen selvää salassapitosäännösten vaikutus asiaa, jos alkukartoituksessa nousee esiin esim. terveydentilaan liittyviä seikkoja.

Kotoutumissuunnitelma ja oikeus kotoutumissuunnitelmaan ja kotoutumissuunnitelman kesto (11 §, 12 §)

Pykälässä todetaan, että oikeus kotoutumissuunnitelmaan päättyy kolmen vuoden kuluttua siitä, kun kotoutumissuunnitelman laatimisesta on päätetty. Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että oikeus kotoutumissuunnitelmaan kestäisi kolme vuotta siitä kun maahanmuuttajalle on merkitty ensimmäinen kotikunta väestötietojärjestelmään. Kohta tulee selkeyttää.

Pykälässä mainittu kahden viikon määräaika kotoutumissuunnitelman laatiminen on erittäin haastava, etenkin silloin kun suunnitelma laaditaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Lisäksi pykälässä mainitaan, että ne maahanmuuttajat, joille ei ole laadittu alkukartoitusta, kotouttamissuunnitelma tulee tehdä viipymättä.

Pykälässä on maininta, että eri suunnitelmat tulee yhteen sovittaa. Tämä edellyttää, että on oltava yksiselitteisen selvää salassapitosäännösten vaikutuksesta asiaan.

Kotoutumissuunnitelman seuranta, muuttaminen ja keskeytyminen (18 §)

Pykälässä todetaan, että suunnitelma tarkistetaan tarvittaessa ennen suunnitelmassa sovittujen toimenpiteiden päättymistä. Ko.kohta tulee vaativan paljon henkilöstöresursseja ottaen huomioon sen kuinka paljon henkilöitä on toimenpiteissä vuoden aikana. Tavoite on sinällään hyvä jatkuvuuden ja kotoutumisprosessin näkökulmasta.

Kotoutumiskoulutus (20§), Omaehtoisen opiskelun tukeminen(22§)

Ko. pykälä tulee selventää.

Pykälässä 22 esitetään , että rinnastamismahdollisuus työmarkkinatoimenpiteeseen poistetaan ja noudatetaan julkisen työvoimapalvelulain säädöksiä. Viitataan tästä kohtaan Yleistä.

Maahanmuuttajien perheryhmäkodit (32 §)

Pykälässä todetaan, että lapset voisivat asua maahanmuuttajien perheryhmäkodeissa kunnes täyttävät 18 vuotta tai kunnes perheenyhdistäminen tapahtuu. Täysi-ikäisyyden täytettyään nuori siirretään aikuisten puolelle vastaanottokeskuksiin. Mitä on tarkoitettu? Eihän oleskeluluvan saanutta nuorta voida 18 ikävuotta täytettyään enää siirtää vastaanottokeskukseen.

Sopimus kuntaan osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä (40§) , Suunnitelma kuntaa osoittamisesta ja kotoutumisen edistämisestä (41 §)

Pykälässä esitetään, että kuntien kanssa laadittaisiin monivuotiset sopimukset vastaanotosta. Kaikissa tilanteissa tämä ei ole mahdollista ottaen huomioon kuntien hyvinkin erilaisen tilanteen ja toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset. Tavoite sinällään on hyvä koska se tuo systemaattisuutta ja järjestelmällisyyttä sijoittamiseen.

Kannustaminen vastaanottokeskuksista itsenäiseen muuttoon on tämän hetkisten kokemusten mukaan tuonut myös ongelmia kuten palvelujen tukkeutumista jne. koska kunnan resurssit on kohdennettu kiintiön mukaisesti. Lisäksi vaarana saattaa olla, että itsenäisesti kuntaan muuttavat jäärät erityispalveluiden ulkopuolelle.

Erillisten kustannusten korvaaminen (47§)

Pykälään tuli kirjata määrittely siitä, tuleeko oleskeluluvan saanut alaikäinen sijoittaa lastensuojelulain antamin valtuuksin (avohuollon sijoitus/huostaanotto) vai

voidaanko toteuttaa kevyempää toimintaa ja sijoittaa lapsi/nuori kotoutumislain
ao.pykälän perusteella ellei muita lastensuojelun kriteereitä ole.

Merja Mattila

asiantuntija